

Zuzane Rebšer

JULIJE CEZAR

Sa nemačkog prevela
Irena Lea Janković

■ Laguna ■

MLADI RIMLJANIN

Rimljani su oduvek bili osvajački narod. Područje svoje moći proširivali su najpre na kopnu, a potom i dalje preko mora. U II i I veku pre nove ere nisu gospodarili samo današnjom Italijom. Prodrli su do Galije, Germanije, Britanije, Makedonije, Male Azije (današnja Turska) i do afričkog kontinenta. Iz osvojenih područja dovodili su robove, donosili umetničke rukotvorine i prenosili drevne legende i nova znanja.

Središte Rimskog carstva bio je grad Rim, smešten na sedam brežuljaka. Na jednom od njih – Kapitolu – nalazili su se najvažniji hramovi. Za izlazak na more Rim je koristio obližnju luku Ostiju.

Rim u I veku pre nove ere. U sredini je *Forum Romanum*, u pozadini se vidi Kapitol sa Jupiterovim, Junoninim i Minervinim hramom.

Rim i njegova okolina u antičko vreme i danas

Prema legendi, osnivači Rima bili su blizanci Romul i Rem. Majka ih je ostavila i dojala ih je vučica. Našao ih je pastir, koji se kasnije starao o njima. Njihov otac bio je Mars, bog rata. Kako legenda dalje kaže, braća su 753. g. p.n.e. osnovala grad na Palatinu, jednom od sedam rimskih brežuljaka. Između njih je nastala nesloga i naposljetku je Romul ubio svoga brata i postao jedini gospodar Rima.

Ona je do dana današnjeg zaštitni znak Rima: vučica koja je navodno spasla živote Romulu i Remu.

JULIJEVCI

Gaj Julije Cezar, jedna od najvažnijih ličnosti Rima, ugledao je svet 13. jula 100. godine pre nove ere. Navodno je imao božansko poreklo kao i osnivači Rima. Venera, boginja ljubavi, trebalo bi da je majka njegovog trojanskog pretka Eneje. Prema legendi, posle Trojanskog rata Eneja je uspeo da pobegne u Italiju sa svojim sinom Askanijem. Askanije Jul smatra se praocem loze Julijevaca. Trebalo bi da je predak i Romula i Rema.

Cezarova porodica – Julijevci (poreklom od Jula) – pripadala je drevnom rimskom plemstvu, patricijima. Istini za volju, Julijevci nisu obilovali politički uspešnim članovima familije, za razliku od drugih plemićkih porodica. Izuzetak je Marije, Cezarov teča. Na bojnopolju pobeđio je Kimbre i Tevtonce, i bio je sedam puta konzul. Drugi uspešan član je Gaj Julije Cezar.

Cezar je već na rođenju ušao u istoriju: prema legendi, došao je na svet carskim rezom. Takva vrsta pomoći pri porođaju nosi ime po njemu. Od Cezarovog imena nastao je kasnije izraz *car*.

Cezarovo rođenje, prema prikazu srednjovekovnog iluminatora.

CENTAR SVETA

U I veku pre nove ere Rim je bio trgovački centar i svetska sila antičkog doba. Trgovci su na tržnicama nudili egzotične začine, divlje životinje, robove iz Afrike i Azije i bale skupocenih tkanina. Slavoljubive vojskovođe planirale su velike osvajačke pohode.

Istini za volju, Rim i sistem vladavine u njemu bili su uzdrmani mnogim unutrašnjim sukobima. To je doba „rimske revolucije“ (133–31. g. p.n.e.): članovi senata, centra moći rimske države, bili su razjedinjeni, a istovremeno se nadvila i opasnost od upada ratobornih varvara.

Mladi Cezar nije odrastao u kraju gde su bogataši gradili svoje vile, već u Suburi, četvrti koja je predstavljala žilu kucavicu grada. Njegovi susedi bili su trgovci i zanatlije.

VASPITANJE I OBRAZOVANJE

U starom Rimu deca nisu išla u javne škole kakve danas poznajemo, niti je uopšte postojala obaveza školovanja. Što je neka porodica bila imućnija, to je češće omogućavala svojoj deci – prvenstveno sinovima – solidno obrazovanje. Nastavu su držali roditelji, ili obrazovani robovi.

O Cezarovom obrazovanju starala se u početku majka, a kasnije kućni učitelj. Računanje, pisanje i čitanje bili su osnova nastavnog plana. To se nije promenilo ni do dana današnjeg! Ostali školski predmeti, koji su postupno dodavani Cezaru, bili su istorija Rima, gramatika latinskog jezika, govornička veština (retorika), grčki jezik, filozofija i rimsko pravo.

VUFH FLQL
JRYRUQLND.

Iz Kvintilijanovog (35–96. g. p.n.e.) Priručnika za besednike.

Rimski dečak čita pred učiteljem; obučen je u tradicionalnu odeću *toga praetexta*, a oko vrata mu je *bullā* (amajlija).

OBRAZOVANJE I SPORT

Pored nastave, bilo je i drugih mogućnosti da se upotpuni obrazovanje. Sinovi su pratili svoje očeve na Forum, gde su ovi išli na savetovanja. Dečaci su tu mogli slušati velike besednike, ili čuti uzbudljive istorijske rasprave. Upoznawali su izaslanike iz dalekih zemalja, kao i Rimljane, takođe izaslanike, koji su obišli čitav tada poznat svet. Tako su imali prilike da štošta nauče i o drugim kulturama.

Velika pažnja posvećivala se i sportu, jer je on predstavljao pripremu za vojnu službu. Mladi Rimljani sastajali su se na obali Tibra i plivali u reci. Na Marsovom polju organizovali su takmičenja: trke dvokolica, igre s loptom, bacanje diska, jahanje i mačevanje. Cezar je veoma rado i uspešno plivao i jahao.

RIMSKI GRAĐANI

Sa navršenih petnaest godina, Rimljanin je skidao *toga praetexta* i amajliju i oblačio jednostavnu belu mušku togu zvanu *toga virilis*. Bio je dovoljno odrastao da postane rimski građanin. Na dan svetkovine boga Baha, otac bi ga vodio na Forum, gde bi bio predstavljen javnosti, kao i ostali njegovi vršnjaci.

Mladi Rimljani upisivani su tada u evidenciju građana, a potom su prinosili žrtvu zahvalnicu u hramu boginje mladosti. Svakako da pri tom nije nedostajalo ni slavlja. Cezar je takođe slavio sa svojim ocem, koji je nedugo zatim umro. Cezar se ubrzo oženio ćerkom konzula Cine.

Ponosit mladi Rimljanin u togi odraslog muškarca.

JUPITEROV SVEŠTENIK

Cezarova majka i njen svekar imali su za njega velike planove. Put ka političkom vrhu vodio je preko religije, koja je bila jedan od najvažnijih činilaca svakodnevice građana i gospodarska sila u Rimskom carstvu. Za donošenje važnih odluka ljudi su se obraćali bogovima, nakon čega su postupali po njihovim uputstvima. Vrhovni bog Jupiter bio je najmoćniji. Ko je bio u njegovoj službi, bio je veoma uticajan. Zbog toga je mladi Cezar postao sveštenik u Jupiterovom hramu. Međutim, postojala su veoma stroga pravila: između ostalog, Cezar nije smeo da jaše, niti da se susretne s naoružanim vojnicima! Koliko li će mu se dugo to sviđati?

Iznad Rima, na brežuljku Kapitolu, nalazio se deo grada sa hramovima, odakle je gospodario vrhovni bog Jupiter. Bio je to religijski i politički centar Rima.

SVET BOGOVA

Jupiter na božjem tronu (desno) i njegova žena Junona. Oni su gospodarili nad velikom božanskom familijom i nad ljudima.

Rimljani su mnogo toga preuzeli od Grka, pa i božansku familiju. Zevs, grčki otac svih bogova, zvao se kod njih Jupiter. Arej, bog rata, takođe je preimenovan, i sada se zvao Mars. Međutim, Rimljane su zanimala i božanstva drugih kultura: tako je iz Egipta, preko Grčke, put do Rima pronašla boginja Izida, a iz Persije (današnji Iran) stiglo je obožavanje Mitre.

Neptun, Jupiterov brat, gospodario je morem. Bio je značajan bog za rimske moreplovce.

Mars, bog rata, trebalo je da pomogne Rimljanima u osvajачkim pohodima. Mesec mart kao i jedna planeta dobili su kasnije ime po njemu.

Boginja Roma (*Roma dea*) poštovana je kao zaštitnica grada u vreme vladavine careva (od 30. g. p.n.e.).

Rimski vojnici doneli su u Rim obožavanje egipatske boginje Izide. Veoma brzo je stekla poštovaoce, ali dugo nije postala zvanično priznato rimsko božanstvo.

PRAKSA

Po upisivanju u knjige rimskih građana, mlade rimske plemiće čekalo je jednogodišnje praktično usavršavanje kod nekog od najuticajnijih političara. Mladići su pratili političara do senata. Bilo im je dopušteno da prisluškuju govore i optužbe kada su vrata bila otvorena. Ulazak u senat još uvek im je bio zabranjen.

Narednu godinu provodili su gledajući nekom cenzoru preko ramena. Nosilac visoke službeničke dužnosti (magistrat) organizovao je procene veličine imovine i shodno tome svrstavao stanovništvo u kategorije. Bio je zadužen i za odlučivanje kome će se poveriti javni radovi.

Cenzor (desno) pri popisu stanovništva.

Praktična obuka mladih Rimljana završavala se jednogodišnjom vojnom službom. Nakon toga, morali su da traže pokrovitelja ili saveznika, koji će ih pomagati u političkoj karijeri. Očigledno da još dugo nisu mogli stati na sopstvene noge. U rimskoj porodici otac je odlučivao o životnom putu svih članova. Takav zadatak obavljao je sve do svoje smrti. Cezarov otac umro je rano, tako da je Cezar veoma mlad postao nezavisan u donošenju odluka i još kao mladić uzeo život u svoje ruke.

POLITIČKI USPON

Rimska država iz doba Cezara bila je republika, ali njen politički sistem ne liči na naš današnji. Vladajući organi Rimske republike bili su senat, narodna skupština i magistrati.

Senat je bio najvažnije telo Rimske države. Sastojao se od 600 nekadašnjih službenika – a u Cezarovo vreme bilo je čak 900 članova! U nadležnosti senata bio je prijem izaslanika, pripremanje zakona i ugovora o savezništvu, kao i odluke o ratu i miru.

Mere predložene u senatu, morala je potvrditi narodna skupština. Bivala je takođe i nosioce državnih dužnosti. Njeni članovi bili su dobrostojeći patriciji, ali pre svega plebejci, ljudi iz običnog naroda (*plebs*). Zastupnici interesa plebejaca zvali su se narodni tribuni.

FDVW PL MH
QDMYDCQLMD.

Cezarov životni stav, koji se uvek i iznova ogledao u njegovom delovanju.

Magistrati: konzul, narodni tribun, pretor, edil i kvestor (sleva nadesno). Nosioci tih visokih dužnosti birani su svake godine. Svako mesto delile su najmanje dve osobe.

Kurija, mesto okupljanja senatora na Forumu. Ovo zdanje je kurija Julija, podignuto je u Cezarovo vreme, a obnovljeno 300. godine.

MAGISTRATI

Najviše državničko mesto u Rimskoj republici zauzimali su konzuli. Predsedavali su u senatu i bili vrhovni vojni naredbodavci. Radi sprečavanja zloupotrebe moći, postavljana su istovremeno dva konzula sa jednakim ovlašćenjima, a njihovo upravljanje državom bilo je ograničeno na godinu dana. Preduslov da bi neko mogao biti biran za konzula bila je prethodna bogata politička karijera. U kriznim vremenima, senat je imao pravo da postavi samo jednog konzula, diktatora (jedinog vladaoca), ali samo na određeno vreme, dok se ponovo ne uspostavi red u državi. Sula, kao i Cezar (što ćemo videti kasnije), zloupotrebili su takvu situaciju, jer su svojevolski i protivustavno produžili svoju samostalnu vladavinu.

PRIJATELJI I PROTIVNICI

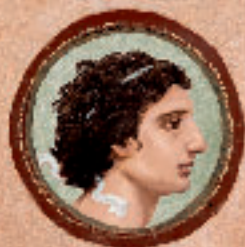
Cezar je zakoračio u politiku 84. g. p.n.e., oženivši se Kornelijom, ćerkom konzula Lucija Kornelija Cine. Cina bi pomagao Cezarovu karijeru, ali je ubijen ubrzo posle venčanja svoje ćerke. Cezar je time izgubio najvažnijeg saveznika. To se posebno osetilo kada je 82. g. p.n.e. Lucije Kornelije Sula postao diktator. Sula je prethodno vojnom silom osvojio Rim. Bio je Cinin protivnik, a samim tim i Cezarov. Zahtevao je da se Cezar razvede od Kornelije, no ovaj se usprotivio i otišao iz Rima. Sula ga je isključio iz sveštenstva i oduzeo Kornelijin miraz i nasledstvo.

Cezar je ubrzo pomilovan, ali se ipak nije vratio u Rim. Otišao je u službu kod upravitelja provincije u Aziji (Mala Azija). Tamo je upoznao kralja Nikomeda IV od Bitinije, kome je ponudio brodove za borbu protiv pontskog kralja Mitridata VI.

Lucije Kornelije Sula (oko 134–78. g. p.n.e.), rimski političar i vojskovođa. Nekoliko puta biran je za konzula. Kao diktator vladao je od 82. do 84. g. p.n.e.

Nikomede IV (umro 74. g. p.n.e.), kralj Bitinije. Vladao je uz pomoć Rima i čak zaveštao svoje kraljevstvo Rimljanima. Kod Cezara je uživao veliko poverenje.

Mitridat VI (132–63. g. p.n.e.), pontski kralj. Vladao je velikim i moćnim kraljevstvom i vodio tri rata protiv Rimljana.

VELIKI BESEDNIK

Cezarov protivnik Sula umro je 78. g. p.n.e. U Rimu je ponovo uspostavljena stara ravnoteža moći i Cezar se vratio. Bavio se advokaturom i posvetio se nečemu što je vrlo važno u političkoj karijeri – besedništvu. Uskoro se ta njegova sposobnost izuzetno cenila. Ali nije ga samo govorničko umeće učinilo poznatim. Pažnju je privlačila i njegova spoljašnjost: ovaj vrlo sujetan mladić naročito je vodio brigu o svom oblačenju i pri tom negovao sopstveni stil. Zbog načina na koji je vezivao kaiš tunike ili zbog frizure izazivao je porugu.

Da bi poboljšao svoj stil besedništva, Cezar je otplovio na Rodos kod čuvenog govornika Apolonija Molona. Usput su ga oteli gusari. Otmičarima je samouvereno predložio da za njega traže što je moguće veći otkup. Nakon isplate gusari su ga pustili, ali on ih je naknadno progonio i oduzeo im novac od otkupnine.

Cezar je veoma cenio umetnost govorništva. Bio je pristalica upadljivog besedničkog stila: povišenim tonom, ali i sa jasnim i ubedljivim izgovaranjem reči. Svaku izgovorenu misao trebalo je da potcrta i izrazita gestikulacija.

PREDIZBORNA KAMPANJA U RIMU

Glas naroda je važan – kako danas, tako i onda. Ako bi Rimljanin ušao u izbornu trku za državničko mesto, morao se okružiti mnoštvom pristalica, koje je trebalo držati u dobrom raspoloženju.

Predizborna kampanja antičkog vremena umnogome podseća na današnju. Obavezno je uključivala i govore pred narodom. Za Cezara to nije bila velika muka. Znao je da drži pažnju slušalaca. Nikada nije zaboravljao da prvenstveno podseti na svoje plemićko i božansko poreklo. Od političara koji streme visoko birači su očekivali dobrotvorne aktivnosti. U Rimu su zbog toga veliku i besplatno deljene žitarice, priređivane su masovne narodne gozbe na Forumu i organizovane su društvene zabave, kao što su trke dvokolica, gladijatorske borbe, lov i pozorišne predstave. Međutim, to je mnogo koštalo kandidate. Kao i mnogi drugi, i Cezar se prezadužio upravo gradeći političku karijeru.

KOHED L
LJDUD

Ovim političar može da obraduje i pridobije narod.

Reč gladijator izvedena je od latinske reči *gladius* – mač. Ali gladijatori su upotrebljavali i druge naprave i oružje, kao što su mreže ili koplja. Sudija (u sredini) nadgleda borbu.

U pozorištu su smeli da glume samo muškarci. Za kostimiranje su koristili uglavnom skupe, raskošno izradene maske.

GLADIJATORSKE BORBE

Gladijatorske borbe bile su posebno omiljene. Jedni protiv drugih, borili su se većinom robovi iz svih krajeva kojima su Rimljani gospodarili, ili robijaši. Međutim, bilo je i slobodnih ljudi koji su tako zarađivali novac. Prijavljivali su se čak i rimski vitezovi. Borba im je „golica nerve“. Obuka za gladijatore bila je veoma naporna, jer se u areni zaista radilo o životu i smrti.

Rimski političari su se utrkivali u organizovanju ovih borbi. Cezarovi gladijatori nastupali su u srebrnim oklopima. U gladijatorskim borbama i lovu koje je organizovao Cezar u Velikom cirkusu učestvovalo je čak 1.400 ljudi i 40 slonova.

U Velikom cirkusu organizovane su omiljene trke dvokolica, čija je brzina bila veoma opasna. Dobri upravljači dvokolicama zarađivali su mnogo novca i bili slavni poput današnjih fudbalera.

NASILNIČKA GLUMA

Dok je bio konzul i diktator, Cezar je pokazao veliku darovitost za organizovanje igara i slavlja. Kad je osmišljavao naredni događaj, uvek se trudio da prevaziđe samog sebe. Njegovi protivnici bili su na mukama da održe korak s njime. To je važno i za njegove naslednike, kasnije rimske careve.

Pod Cezarom, Rimljani su mogli da prisustvuju pravoj jezerskoj bici. U močvarnom delu Marsovog polja, dao je da se napravi veštačko jezero. Brodovi izgrađeni za tu priliku bili su bogato opremljeni. Pred oduševljenim narodom vodila se žestoka istinska borba između 4.000 veslača i 2.000 mornara. Rim tako nešto do tada nije video.

Državnici, a kasnije i carevi koji su organizovali mnoge igre bili su veoma omiljeni u narodu. Čak mnogo više od onih koji su omogućavali poboljšanje životnih uslova!

Kao na dalekom moru: feničanska galija (gore) bori se svom žestinom protiv egipatskog ratnog broda na rimskom Marsovom polju.

POBUNJENIK U SENATU

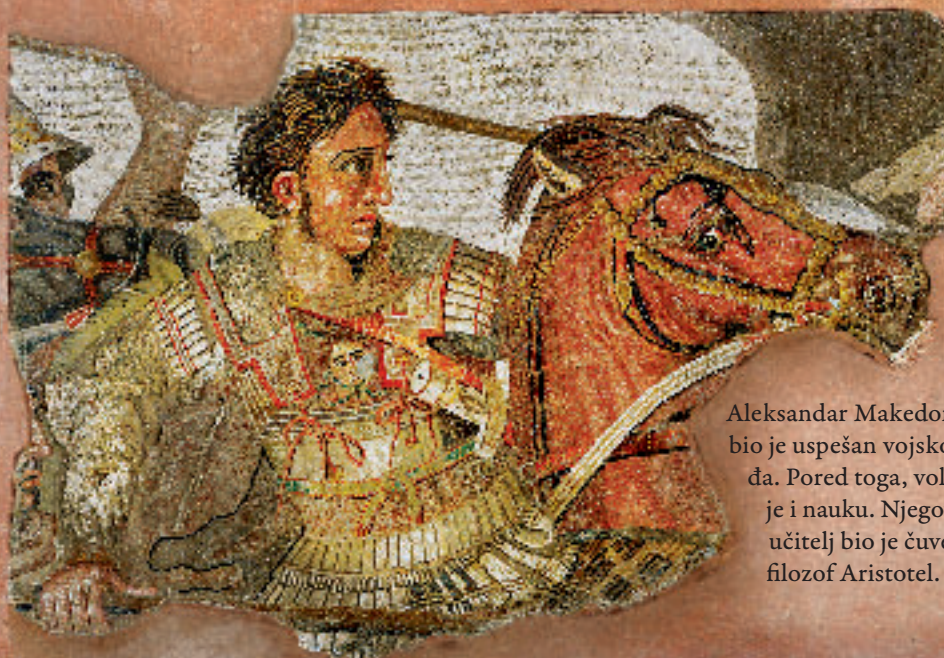
Cezar je bio ambiciozan i peo se brzim koracima ka političkom vrhu. Pridobio je pri tom mnoge saveznike, ali je stekao i moćne neprijatelje. Za 69. g. p.n.e. bio je izabran za kvestora i primljen je u senat. Senat je poslao Cezara u južnu Španiju. Kada se 65. g. p.n.e. vratio u Rim, postao je edil. Bibul, sa kojim je delio vlast, bio je nezadovoljan Cezarovim istupanjem. Ali narod je bio oduševljen samovoljnim političarem.

Cezarov sledeći cilj bilo je mesto velikog pontifika (*pontifex maximus*), najvišeg sveštenika rimske države. Kako je pisao istoričar Svetonije, Cezar je dao neverovatnu sumu novca kao mito u borbi sa konkurentima i konačno dobio izbore. Za pretora je izabran 62. g. p.n.e. Nakon jednogodišnjeg mandata postao je upravitelj Španije – što mu je veoma pogodovalo, jer ga tako daleko nisu mogli stići brojni poverioci. A zatim je želeo da postane konzul!

Cezar u odori velikog pontifika za obred prinošenja žrtve, posle izbora 63. g. p.n.e. Titula je nadživela Rimsko carstvo. Danas se tim imenom naziva papa.

YUDFDP VH NXFL VDPR
NDR YHOLNL SRQWLILN!

Aleksandar Makedonski bio je uspešan vojskovođa. Pored toga, voleo je i nauku. Njegov učitelj bio je čuveni filozof Aristotel.

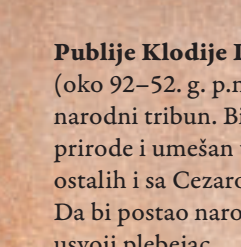
VELIKI UZOR

Cezaru je uzor bio makedonski vladar Aleksandar Veliki, tj. Makedonski (356–323. g. p.n.e.). U svojim mladim danima Aleksandar je stvorio ogromno carstvo, od Grčke do Indije. Gospodario je nad Persijskim carstvom i nosio faraonsku krunu. Tek je njegovim vojnicima pošlo za rukom da pobunom zaustave nezadrživi osvajački pohod. Barem prema predanju, Cezar se stideo što u Aleksandrovim godinama nije bio uspešan kao on. Želeo je da učini isto toliko slavnih dela. Kao što danas znamo, uspelo mu je.

POLITIČKI PRIJATELJI

Marko Antonije (83–30. g. p.n.e.), vojskovođa. Kasnije Kleopatrin ljubavnik. Bio je Cezarov rođak i s njim vladao kao konzul 44. g. p.n.e.

Publije Klodije Pulher (oko 92–52. g. p.n.e.), konzul 79. g. p.n.e. i narodni tribun. Bio je patricij buntovničke prirode i umešan u mnoge skandale, između ostalih i sa Cezarovom ženom Pompejom. Da bi postao narodni tribun, dao je da ga usvoji plebejac.

Marko Emilije Lepid (oko 90–12. g. p.n.e.), konzul 46. g. p.n.e. i *pontifex maximus*. Bio je Cezarov pristalica i njegov *magister equitum* (voda konjice).

Gaj Klaudije Marcel (93–40. g. p.n.e.), konzul 50. g. p.n.e. Bio je u početku Pompejev saradnik, ali je podržao Cezara posle građanskog rata.

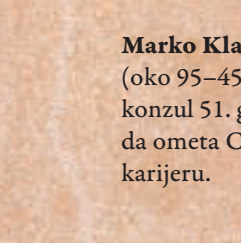
Gaj Salustije Krisp (Salust), (85–35/34. g. p.n.e.), historičar i upravitelj provincija u Africi. Borio se kasnije zajedno sa Cezarom protiv Pompeja i Cicerona.

Gaj Skribonije Kurion (90–49. g. p.n.e.), narodni tribun i sin istoimenog konzula Kuriona. U početku je bio protivnik Prvog trijumvirata. Zbog prezaduženosti, kasnije se povezao sa Cezarom, koji mu je pružio finansijsku pomoć.

POLITIČKI NEPRIJATELJI

Kvint Cecilije Metel Pije Scipion (oko 95–46. g. p.n.e.), glavnokomandujući trupa. Cezar ga je pobedio u odlučujućoj bici kod Tapsa (Tunis), 46. g. p.n.e.

Marko Klaudije Marcel (oko 95–45. g. p.n.e.), senator, i konzul 51. g. p.n.e. Pokušavao je da ometa Cezarovu političku karijeru.

Marko Porcije Katon Utički, zvani **Katon Mladi** (95–46. g. p.n.e.). Pokušao je da spreči Cezara da postane konzul. Posle Cezarove pobede u građanskom ratu izvršio je samoubistvo.

Marko Kalpurnije Bibul (oko 103–48. g. p.n.e.), senator, i konzul 59. g. p.n.e. Edil, pretor, a kasnije konzul istovremeno sa Cezarom. Bili su u stalnoj svađi.

Lucije Kalpurnije Pizon Cezonin, konzul 58. g. p.n.e. Kasnije Cezarov tast. Napustio je Rim iz protesta zbog Cezarovog marša na grad u građanskom ratu.

Gaj Skribonije Kurion (umro 53. g. p.n.e.), konzul 76. g. p.n.e. Za razliku od svoga sina, zakleti Cezarov neprijatelj.

VELIKI PROTIVNIK

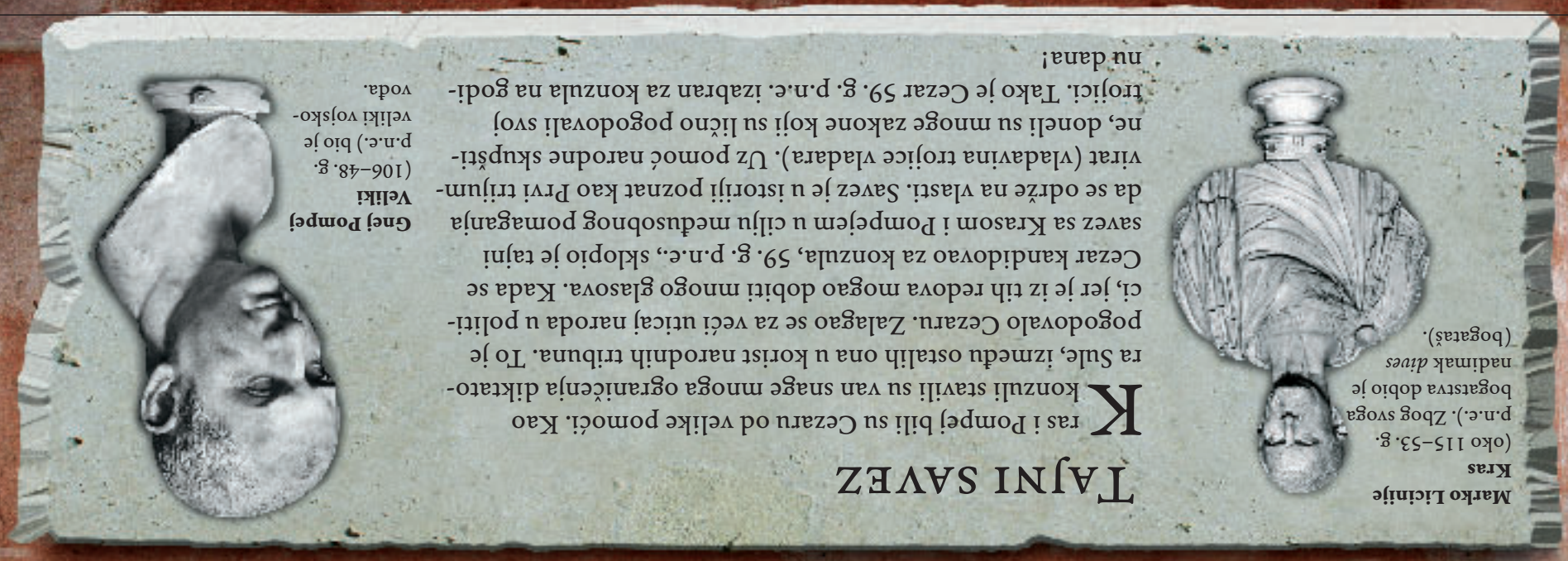
Cezarov najpoznatiji protivnik svakako je političar, filozof i historičar Marko Tulije Ciceron (106–43. g. p.n.e.). Dela su mu bila cenjena još za života. Veoma je uticao na zapadnoevropsku literaturu. I dan-danas izučavaoci latinskog jezika i studenti istorije prevode i komentarišu njegove tekstove. Ciceron je pripadao optimatima, senatorskoj partiji, u vreme kada je Cezar, prividno, kao političar blizak narodu, podržavao narodnu partiju populare. Ciceron je od početka bio sumnjičav prema Cezaru. Zašto bi se plemić zalagao za interese naroda? Pretpostavljao je da Cezar takvim angažovanjem zapravo krči put ka svom cilju – suprotstavljanju senatu. Za to mu je trebala podrška narodne skupštine. Ciceron je upravo zbog toga koristio svaku priliku da javno kritikuje Cezara.

Italijanski slikar Čezare Makari (1840–1919) ovako je predstavio scenu kada je Ciceron izlagao optužbu protiv Katiline u rimskom senatu.

Ciceron je, kao i Cezar, bio poznat kao izvanredan govornik. Ovde je prikazan na javnoj tribini na Forumu.

Cezaru nije sve išlo glatko. Bio je osumnjičen za učešće u zaveri 63. g. p.n.e., koju je smislio Lucije Sergije Katilina (oko 108–62. g. p.n.e.). Cezaru je u toj situaciji pomogao čak sam Ciceron: Katilina je više puta pokušavao da postane konzul, ali bezuspešno. Zbog toga je okupio trupe i planirao da silom preuzme vlast u Rimu i ubije Cicerona, tadašnjeg konzula. Ali ljubavnica jednog zaverenika odala je tajnu. Katilina je izveden pred sud. Cezar je osumnjičen da stoji iza zavere, ali ga je Ciceron oslobodio optužbe.

Gnejs Pompej Veliki (106-48. g. p.n.e.) bio je veliki vojskovođa.

Marko Licinije Kras (oko 115-53. g. p.n.e.). Zbog svoga bogatstva dobio je nadimak *dives* (bogat).

TAJNI SAVEZ

Kras i Pompej bili su Cezaru od velike pomoći. Kao konzuli stavili su van snage mnogo ograničenja diktatoru Sule, između ostalih ona u korist narodnih tribuna. To je pogodovalo Cezaru. Zalagao se za veći uticaj naroda u politici, jer je iz tih redova mogao dobiti mnogo glasova. Kada se Cezar kandidovao za konzula, 59. g. p.n.e., sklopio je tajni savez sa Krasom i Pompejem u cilju međusobnog pomaganja da se odzve na vlasti. Savez je u istoriji poznat kao Prvi trijumvirat (vladavina trojice vladara). Uz pomoć narodne skupštine, doneli su mnoge zakone koji su lično pogodovali svojim trojici. Tako je Cezar 59. g. p.n.e. izabran za konzula na godinu dana!

RIMSKA VOJSKA

Rimska vojska bila je najuspešnija u svom vremenu, što je za državu imalo neprocenjiv značaj: rimski vojnici ne samo da su osvojili ceo tada poznati svet i ratnim plenom znatno uvećali bogatstvo Rima, već su izgradili raširenu mrežu puteva i podigli građevine, koje su odolevale vekovima. Rimski vojni veterani često su se naseljavali u provincijama i širili znanje, kulturu i jezik Rima – postavljajući tako temelj naše današnje civilizacije!

U Cezarovo vreme Rim je još uvek imao građansku vojsku, ali malo-pomalo nastajalo je zanimanje – vojnik. Naravno da je u vojsci postojala stroga hijerarhija: legijom je komandovao *legat*. Njemu je neposredno bio podređen *praefectus castrorum* (zapovednik logora) i *tribuni*. Zatim po redu dolaze *centurioni* (oficiri) i *principales* (niži oficiri). Takođe, najviši po rangu, nosilac bojnog znaka, bio je *principalis*. Bojni znak je služio za prepoznavanje legije i važio je za svetinju. Svaka legija imala je svoj broj i simbol.

Osim pešadije, postojala je i kavalerija (konjica), mornarica i pomoćne trupe iz provincija.

Cezar kao ponositi vrhovni vojni starešina. Na sebi ima bogato ukrašenu odoru i ogrtač zapovednika vojske. Služba vojskovođe bila je deo političke karijere.

Legionari su morali sami da nose oružje i svu opremu, tešku skoro 30 kg! Dobili su podrugljiv nadimak *Marijeve mazge*, jer je Marije, Cezarov teča, uveo to pravilo, kao i dugo služenje vojske.

LEGIONARI

U Cezarovo vreme, legionari su dobijali vojnu opremu i platu od senata. Nakon odsluženog vojnog roka, obično im je dodeljivan komad zemlje kao nagrada. Ličnim zaslugama mogli su napredovati u vojnoj službi, od duvača roga, u rangu nižeg oficira, pa čak do *opcija*, zamenika centuriona.

Rimska vojska bila je podeljena u vojne formacije. *Legija* je brojala između 3.600 i 6.000 vojnika. Obuhvatala je deset *kohorti* (svaka kohorta imala je 360-600 ljudi). Kohorte su se sastojale od *manipula* (jedan manipul imao je 120-200 vojnika) iz dve centurije. Najmanju jedinicu činila je *centurija*, sa 60-100 ljudi.

VOJNI LOGOR

Tokom vojnih pohoda, rimske trupe organizovale su svoje logore, koje su uništavali pred povlačenje. Bio je to veliki i skup zadatak: zemljište bi se omeđilo u obliku kvadrata, zatim bi se okolo iskopao šanac, a iza toga bi se napravila ograda od stabala iz okoline.

Ukoliko su trupe duže vreme boravile na jednom mestu, gradile su čvrsta utvrđenja. U Cezarovo doba, tvrđave su građene uglavnom od kamena, sa kapijama, okružene šančevima i obezbeđene debelim zidinama sa kulama. Unutar zidina bila je kasarna za smeštaj vojnika, zgrada komande, vežbalište i skladište.

Ispred rimskih tvrđava naseljavao se domaći živalj, koji je trgovao sa vojnicima. Tako su nastali mnogi kasniji gradovi.

Reljef na Trajanovom stubu: rimski vojnici štite se u formaciji *kornjača*.

Rimski vojnici prolazili su kroz napornu i strogu obuku. Sledili su dugi marševi, učenje jahanja, plivanja i vežbe sa oružjem. Rimska vojska bila je poznata po dobroj borbenoj tehnici i delotvornom bojnom rasporedu vojnika, kao što je, na primer, formacija *kornjača*. Obrazovala se tako što bi dvadeset četiri vojnika stali u četiri reda i držali štitove zbijene jedan uz drugi, odnosno iznad glava. Na taj način bili su zaštićeni od bojnih sprava iz kojih bi ih neprijatelj gađao. Ipak, desna strana i leđa ostajali su im nepokriveni.

YRMVNRYRGMD
SREHGMMH PXGURVFX.

PROTIV GALA I GERMANA

„**H**elvecani nadiru!“ Tako je nekako glasila vest koja je 58. g. p.n.e. stigla do senata. Helvecani, starosedeoci sa područja današnje Švajcarske, odlučili su se za seobu. U to vreme Cezar je bio upravitelj Cisalpinske Galije (severna Italija), Ilirikuma (zapadni Balkan) i Transalpinske Galije (francuska Provansa). Prolazak keltskih Helvecana kroz Galiju bio je Cezaru dobar povod da potuče ne samo njih, već da u nastavku odmah započne dugogodišnje pohode protiv Gala, Belga, Germana i Brita. Cezar se nije plašio mnogobrojnih varvarskih ratnika. Naprotiv: gledao je na njih kao na šansu za mnoge borbe i trijumfe – što donosi bogatstvo, slavu i moć!

Gal Vercingetoriks morao je da položi oružje pred Cezarom u Aleziji, posle mnogih teških borbi. Odveden je u Rim kao zarobljenik i tamo pogubljen 46. g. p.n.e.

JDOL VX QDMKUDEULML!

Alber Uderzo i Rene Gosini ovekovečili su Cezara i Gale svojim uspešnim stripom. Galski junaci Asteriks i Obeliks svojim delima i danas uveseljavaju čitaoce širom sveta.

VELIKI GAL

Najpoznatiji Gali bez sumnje su likovi iz stripa Asteriks i Obeliks, koji žive u „nekom selu nesalomivih Gala“. Međutim, istorijski junak iz Galskog rata bio je tada tridesetogodišnji vođa plemena Arverna: Vercingetoriks. Cezar je nemilosrdno pljačkao osvojena područja Galije, ne razmišljajući o starom pravilu; sve više galskih plemena bilo je spremno na ustanak. Za vođu ustanka izabrali su Vercingetoriksa, kome je rimski način ratovanja bio dobro poznat. Kao i mnogi galski sinovi, s vremena na vreme je možda služio u rimskoj vojsci. Možda čak i pod samim Cezarom.

Vercingetoriks je izbegavao otvorenu borbu i radije je čekao u zasedi. Ali Cezar ga je opkolio i posle teške bitke Gali su potučeni kod Alezije, 52. g. p.n.e. Tako su, posle mnogih žestokih borbi, Rimljani pokorili čitavu Galiju.

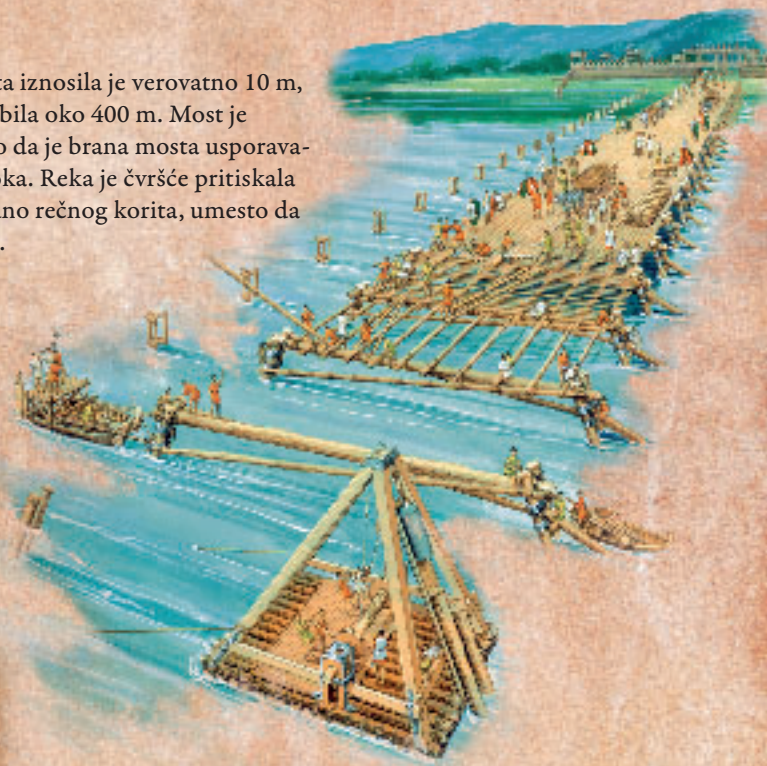
Veliki rimski vojskovođa Cezar i Ariovist, kralj Sveva, u prepirci pre borbe.

CEZAR I ARIOVIST

Ariovist (oko 101–54. g. p.n.e.), kralj germanskih Sveva, važio je za razdražljivog, neuračunljivog čoveka gladnog moći. Umešao se u ratne sukobe između galskih plemena i to iskoristio da bi uvećao svoje kraljevstvo. Tako su Helvećani i upali u rimsko područje moći. Ali Rim to nije trpeo! Godine 58. p.n.e. Cezar je okupio svoje trupe. Morao je najpre da ohrabri vojnike, jer su Germani važili za nepobedive ratnike! Još jedanput se pokazala Cezarova sposobnost da utiče na ljude. Njegovim vojnicima je njihov vojskovođa bio veliki uzor i zato su ga rado pratili na svim pohodima. Tako je Cezar sa svojom vojskom dobio i ovu bitku i bio slavljen u Rimu!

Germanska plemena sve češće su upadala u rimsko područje. Zbog prirodne granice, njihova sabrača sa desne obale Rajne osećala su se posebno sigurno. Godine 55. p.n.e. Cezar se odlučio da primeni neuobičajene mere: dao je da se podigne most preko Rajne, kod Nojvidera, i nasrnuo na Germane!

Širina mosta iznosila je verovatno 10 m, a dužina je bila oko 400 m. Most je građen tako da je brana mosta usporavala brzinu toka. Reka je čvršće pritiskala stubove o dno rečnog korita, umesto da ih je slabila.

CEZAROVİ POHODI

Svoje pohode po Galiji Cezar je proširio bez neposrednog dogovora s Rimom. Prvenstveno je mislio da oni koriste obezbeđenju rimskih granica, ali njegovi lični ciljevi bili su pre svega slava i bogat plen. Time je u velikoj meri uvećao područje pod rimskom upravom, uključivši oblasti dotad nedostupne Rimu: područje Germana desno od Rajne, kao i Britaniju, koja se do tada činila nedosežna. Ali naravno ne i Cezaru! Stigao je na njene obale 55. i 54. g. p.n.e.